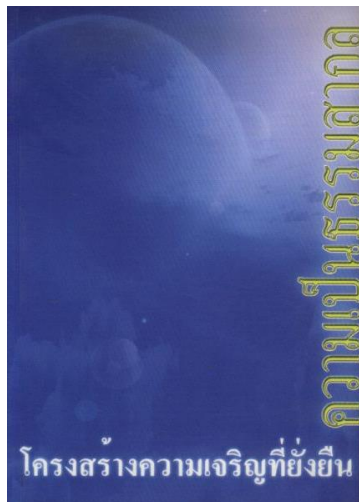

วารสารความเป็นธรรมทางสังคมและความเหลื่อมล้ำ

ปริทัศน์หนังสือ - ความเป็นธรรมสากล

ผู้เขียน: ไชย ณ พล

ปีที่พิมพ์: พ.ศ. 2547

ISBN: 9749242653

จำนวนหน้า: 309 หน้า

วิศรุต วิเชียรⁿ¹

Wisaruta Wichian^a

ⁿ¹หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคมสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^aMaster of Arts Program in Human and Social Development Chulalongkorn University

หนังสือความเป็นธรรมสากลเป็นหนังสือที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่ต้องการใช้หลักความเป็นธรรมระหว่างบุคคล ระหว่างองค์กร ไปจนถึงระบบสังคม เพื่อที่จะนำไปปฏิบัติจริงให้เข้ากับสารบบที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่เข้าใจได้ง่าย เมื่ออ่านไปแล้วจะทำให้ผู้อ่านสัมผัสสององค์ความรู้ที่หลากหลาย โดยผู้เขียนเริ่มบรรยายจากความเข้าใจเบื้องต้นของความเป็นธรรมและความไม่เป็นธรรม พูดถึงสาเหตุปัญหาของความไม่เป็นธรรม และขยายความต่อว่าแล้วอะไรคือความเป็นธรรม ผู้เขียนพยายามจุดประกายความคิดให้กับผู้อ่านด้วยวิธีวิเคราะห์ถึงความเป็นธรรมด้านต่างๆ แล้วนำมาปฏิบัติได้จริงในชีวิตของผู้อ่านแต่ละคนที่มีความรับผิดชอบแตกต่างกันออกไป หนังสือเล่มนี้มีความท้าทายที่แตกต่างจากหนังสือเล่มอื่น เนื่องจากความเป็นธรรมเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและลึกซึ้ง ผู้เขียนมีการยกตัวอย่าง

¹Corresponding author, E-mail address: 6382027720@student.chula.ac.th

โดยอิงกับหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเข้ามาอธิบายอย่างตรงไปตรงมา ทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพความเป็นจริงในแต่ละบริบทของสังคมและนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์

หนังสือความเป็นธรรมสากลเล่มนี้ผู้เขียนต้องการที่จะชี้ให้เห็นว่าหากสถานที่ใดมีความเป็นธรรมสถานที่นั้นย่อมมีความเจริญ และหากสถานที่ใดมีความไม่เป็นธรรมย่อมจะก่อให้เกิดปัญหาที่ฝังลึก และยากที่จะแก้ไข ผู้เขียนต้องการเน้นการวิเคราะห์และเจาะลึกถึงความเป็นธรรมในแต่ละบริบท เพื่อที่จะนำไปสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตแห่งความรับผิดชอบของผู้อ่าน

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมเนื้อหาและองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นธรรมและความไม่เป็นธรรมในระบบหลักซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจในประเด็นต่างๆ มากยิ่งขึ้น โดยหนังสือเล่มนี้จัดแบ่งออกเป็น 10 บท ดังนี้

บทที่ 1 ความเข้าใจในความเป็นธรรมและความไม่เป็นธรรม ในบทนี้ผู้เขียนเปรียบเทียบความเป็นธรรมว่าเป็นสิ่งที่เปี่ยมคุณค่าในปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองทางที่มอบให้แก่กัน และความไม่เป็นธรรมเกิดจากผลของการกระทำที่ไม่ถูกต้องอันเนื่องมาจากการกระทำซ้ำของสารบบต่างๆ ในสังคม

บทที่ 2 ปัญหาความไม่เป็นธรรม ในบทนี้ผู้เขียนแสดงทรรศนะว่าเป็นปัญหาที่มีมานาน และฝังรากลึกอยู่ในสังคม พร้อมทั้งอธิบายโดยสังเขปถึงรากเหง้าของความไม่เป็นธรรมว่าเกิดมาจากสาเหตุใดบ้างในสังคม อาทิเช่น การครอบงำกันด้วยความเชื่อ การเอาเปรียบ การเหยียดหยามกัน การละเมิดสิทธิมนุษยชน ระบบที่ไม่เป็นธรรม ปฏิบัติการที่ไม่เป็นธรรม การสื่อสารที่ไม่เป็นธรรม อีกทั้งปัญหาเหล่านี้กำลังกัดกินคนจำนวนมากให้ล้มตายและนำมาซึ่งภัยต่างๆ มากมายในสังคม

บทที่ 3 สาเหตุแห่งความไม่เป็นธรรม ผู้เขียนได้อธิบายถึงสาเหตุของความไม่เป็นธรรมโดยอิงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาว่าการมีอริยชา ความประมาท ตัณหา อคติ และความเชื่อ ของบุคคล เป็นเหตุให้มีอารมณ์ต่างๆ การเห็นผิดต่างๆ จนทำให้มนุษย์เกิดความลำเอียง ทั้งยังมีทัศนคติที่ผิดเพี้ยนไปต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อารมณ์และความเชื่อทั้งหลายจึงกลายเป็นปฏิกิริยาต่อความเป็นธรรมในที่สุด

บทที่ 4 อำนาจแห่งความเป็นธรรม ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นถึงอำนาจของความเป็นธรรมในหลายประการ อาทิเช่น ความเป็นธรรมเป็นกุญแจให้เกิดการรวมพลังที่ยิ่งใหญ่ เป็นรากฐานของความเจริญที่ยั่งยืนกว่าโครงสร้างอื่นที่ไม่เป็นธรรม ความเป็นธรรมนำมาซึ่งพัฒนาการอย่างก้าวหน้าแบบต่อเนื่องโดยยกตัวอย่างรูปแบบของประเทศที่พัฒนาแล้ว

บทที่ 5 กฎความเป็นธรรม ในบทนี้ผู้เขียนได้แสดงความเห็นว่าหากจะสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นมาในสารบบต่างๆ ในสังคม ควรมีการยึดถือกฎเหล็กแห่งความเป็นธรรม 7 ประการ อันประกอบด้วย กฎแห่งความชัดเจน กฎแห่งประโยชน์สุขทุกฝ่าย กฎแห่งเจตนาธรรม กฎแห่งความเสมอภาค กฎแห่งความสมดุล กฎแห่งข้อยกเว้น และกฎแห่งความโปร่งใส โดยแต่ละกฎนั้นได้มีการยกตัวอย่างสถานการณ์ในบ้านเมือง หลักธรรมของศาสนาพุทธขึ้นมาอธิบายให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน

บทที่ 6 *หลักความเป็นธรรม* ผู้เขียนได้แยกความเป็นธรรมในแต่ละบริบทของสังคมขึ้นมาให้เห็นภาพว่า ความเป็นธรรมนั้นมีอยู่ในสถานที่ใดบ้าง และได้อธิบายรายละเอียดเพื่อประยุกต์ความเป็นธรรมสู่การนำไปใช้จริงในความสัมพันธ์แต่ละระดับ อาทิเช่น หลักความเป็นธรรมระหว่างบุคคล หลักความเป็นธรรมในครอบครัว หลักความเป็นธรรมในวิชาชีพ หลักความเป็นธรรมในองค์กร หลักความเป็นธรรมในสังคม หลักความเป็นธรรมทางธุรกิจ หลักความเป็นธรรมทางการเมือง หลักความเป็นธรรมทางวิทยาการ หลักความเป็นธรรมทางศาสนา และหลักความเป็นธรรมแห่งโลก

บทที่ 7 *มาตรฐานสากล* ในบทนี้ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นว่าความเป็นธรรมไม่ใช่เป็นเพียงนามธรรมที่พูดถึงเท่านั้น หากแต่เป็นภาวะสากล เป็นกลไกที่แม้แต่รัฐชาติต่างๆ ต้องนำไปปฏิบัติและไม่ควรมองข้ามหรือละเมิดความเป็นธรรมในทุกรูปแบบ โดยมีการยกตัวอย่างว่าแม้แต่ในระดับโลก ความเป็นธรรมนั้นถือเป็นมาตรฐาน อิงกับข้อตกลงแห่งสหประชาชาติ ทั้งความเป็นธรรมยังมีในกฎหมายหลากหลายมาตราของทุกประเทศ อาทิ มาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล มาตรฐานความเสมอภาค มาตรฐานกฎหมายว่าด้วยข้อมูลส่วนตัวในคอมพิวเตอร์ สนธิสัญญาความเป็นธรรมระหว่างประเทศ เสรีภาพในการสมาคมและการชุมนุม สิทธิการจัดตั้งกระบวนการต่อรอง และบทบัญญัติสิทธิทางการเมือง เป็นต้น

บทที่ 8 *การสถาปนาความเป็นธรรม* ในบทนี้ผู้เขียนได้อธิบายต่อมาจากบทที่ผ่านมา ว่าด้วยเรื่องการสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นจริงในทุกระดับ โดยเน้นย้ำว่าการสร้างความเป็นธรรมไม่ใช่เพียงแค่การสร้างขึ้นมาให้เป็นกฎระเบียบหรือข้อกฎหมายที่ต้องทำตามเท่านั้น ซึ่งให้เห็นว่าแม้ประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีกฎหมายมากมายแต่ความไม่เป็นธรรมนั้นยังคงปรากฏอยู่ ผู้เขียนจึงแสดงทรรศนะถึงการสร้างความเป็นธรรมในทุกระดับตั้งแต่ระดับปัจเจก หน่วยงาน ไปจนถึงระดับสังคม ว่าควรมีกระบวนการที่รอบด้าน กล่าวคือ บัญญัติเป็นกฎหมายหรือระเบียบ บังคับใช้ให้เกิดผล และวางกรอบกระบวนการยุติธรรมใหม่

บทที่ 9 *การธำรงความเป็นธรรม* ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นว่าหากสร้างความเป็นธรรมในทุกระดับให้เกิดขึ้นแล้วต้องมีการธำรงรักษาความเป็นธรรมให้ยั่งยืน โดยทำได้จากการปลูกฝังจิตสำนึกในบุคคล การปลูกฝังในพฤติกรรมของสังคม การปลูกฝังในทุกกระบวนการปฏิบัติ การไปจนถึงการปลูกฝังให้เป็นวัฒนธรรมแห่งชนชาตินั้นๆ เพื่อสร้างแบบอย่างที่ควรนิยม ทั้งต้องมีการดูแลรับผิดชอบจากทุกระดับในสังคมต่อระบบนี้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

บทที่ 10 *การพัฒนาความเป็นธรรม* ในบทส่งท้ายนี้ผู้เขียนได้พยายามแสดงความคิดเห็น และจงใจให้ผู้อ่านเห็นว่าการสร้างความเป็นธรรมไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องอาศัยเวลาในการสร้างระบบความเป็นธรรม รวมถึงอาศัยเวลาในการพัฒนาทั้งสิ้น หากต้องการให้ระบบความเป็นธรรมนี้คงอยู่ ทุกสารบบในสังคมต้องเรียนรู้พัฒนา และธำรงรักษาอย่างไม่หยุดยั้ง จึงจะสามารถรับมือกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา พัฒนาโดยศึกษาผลกระทบจากความไม่เป็นธรรมในระบบเดิมๆ เพื่อพร้อมปรับเปลี่ยนให้สังคมมีหลักแห่งความเป็นธรรมที่มั่นคงและทันต่อทุกยุคทุกสมัย และเน้นย้ำว่าระบบความเป็นธรรมในทุกระดับต้องสอดคล้องกับความเป็นธรรมสากลที่ทั่วโลกยอมรับไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของพวกเขา ต้องเป็นไปเพื่อยกระดับมนุษย์และ

สังคมเป็นสำคัญ ต้องเลือกผู้ทรงธรรมให้ปกครองระบบความเป็นธรรมและไม่โอนอ่อนต่อความไม่เป็นธรรมในขนาดทุกรูปแบบ

นอกจากเนื้อหาทั้ง 10 บทแล้ว ผู้เขียนได้เขียนสรุปเนื้อหาทั้งหมดในหนังสือเล่มนี้ โดยกล่าวว่าความเป็นธรรมไม่ใช่เพียงนามธรรม แต่เป็นมาตรฐานแห่งความดีในระดับสากลที่พึงยอมรับและกระทำร่วมกัน เพื่อการลดภัยและปัญหาต่างๆ อันจะนำไปสู่ความเสื่อมถอยและด้อยพัฒนาในสังคมนั้นอย่างมิรู้จบ มีการใส่เนื้อหาการตอบข้อคำถามต่างๆ จากลูกศิษย์ถึงอาจารย์เกี่ยวกับเรื่องปัญหาความไม่เป็นธรรมในสังคมไทย โดยผู้เขียนได้ตอบคำถามเหล่านั้นด้วยวิธีการยกตัวอย่างให้ผู้อ่านได้เห็นภาพและเข้าใจตามไปด้วย สุดท้ายผู้เขียนมีการแนะนำหนังสือที่ให้อ่านควรอ่านเพิ่มเติมหลากหลายเล่ม เกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจในความเป็นธรรม แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนต้องการให้อ่านเข้าใจถึงแก่นแท้ของความเป็นธรรมและความไม่เป็นธรรม สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหนังสือเล่มนี้ที่ให้อ่านเข้าใจอย่างลึกซึ้งเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

คุณค่า

คุณค่าของหนังสือเล่มนี้เชื่อว่าจะทำให้อ่านสามารถเข้าใจองค์ความรู้เกี่ยวกับความเป็นธรรมในสังคมทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติที่เป็นประเด็นสำคัญในทุกระบบของสังคม อันสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของความเป็นธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานของทุกองค์กรในสังคม เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของตัวระบบในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ซึ่งหนังสือเล่มนี้ได้สะท้อนคุณค่าหลายประการดังนี้

1. หนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นถึงการทุ่มเทความรู้ความสามารถ ความพยายาม และความมุ่งมั่นของผู้เขียนในการที่จะวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเด็นต่างๆ ให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น รวมทั้งมีการเรียบเรียงเนื้อหาสาระที่กระชับ สรุปเป็นหัวข้อให้ง่ายต่อการอ่าน
2. ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปลูกฝังความเป็นธรรมในระบบสังคมต่างๆ ภายใต้บริบทของความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และเป็นไปเพื่อการบริหารองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง สอดคล้องกับระบบโลก
3. เนื่องจากเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ ประกอบด้วยความเป็นธรรมในส่วนที่เป็นทั้งนามธรรมและรูปธรรม มีการยกตัวอย่างเพื่อให้อ่านได้เห็นภาพชัดเจนและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง กระจายอยู่ในแต่ละบท จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะใช้เป็นเอกสารเพิ่มเติมหรือแผนการส่งเสริมความเป็นธรรมในทุกองค์กรของสังคม ทั้งนี้ผู้บริหารองค์กรสามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เข้ากับบริบทขององค์กรตนเองได้

หนังสือความเป็นธรรมสากลเล่มนี้จึงเป็นหนังสือที่มีคุณค่าเล่มหนึ่งสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาบริบทโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน เพื่อนำความเป็นธรรมเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้กับเกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม อันได้แก่วิธีการพัฒนาความเป็นธรรมในตนเอง และวิธีการนำไปใช้ในองค์กรให้เหมาะสมในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นประโยชน์ที่ครอบคลุมทั้งระบบในสังคม